

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा
माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल
फैसला
०६८-CR-०९३८
मुद्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर (०६०-६१) ।

काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० नयाँबानेश्वर
स्थित हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि. ----- १ निवेदक
विरुद्ध

ठूला करदाताको कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुर ----- १ विपक्षी

कर निर्धारण गर्ने अधिकारी:- प्रमुख कर प्रशासक श्री नवराज भण्डारी
आन्तरीक राजस्व विभाग, ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुर
निर्णय मिति २०६४।०४।२५

प्रशासकिय पुनरावलोकन सुन्ने अधिकारी:-महानिर्देशक श्री शान्तबहादुर श्रेष्ठ
आन्तरीक राजस्व विभाग
निर्णय मिति २०६६।०२।११

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने:- माननीय अध्यक्ष श्री गोपाल पराजुली
राजस्व सदस्य श्री तारादेवी जोशी
लेखा सदस्य श्री भगिराज इङ्गनाम
राजस्व न्यायधिकरण, काठमाडौं
फैसला मिति २०६७।०६।१९

राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८ बमोजिम यसै अदालतको
क्षेत्राधिकार भित्रको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस
प्रकार छः

तथ्य खण्ड

१. श्री हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा. लि.को कर अवधि २०६०।०६१ को लागि कर, जरिवाना, थप दस्तुर र व्याज समेत गरी जम्मा रु.२,७१,३८९।- तिर्नु पर्ने गरी कर निर्धारण भएको हुँदा उक्त रकम तिर्न नपर्ने अथवा परिवर्तन गर्नुपर्ने कुनै ठोस प्रमाण भए १५ दिनभित्र कर अधिकृत समक्ष पेश गर्नु होला । अन्यथा यो आदेश प्राप्त भएको १५ दिनभित्र उक्त रकम सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु होला भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट श्री हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि.को नाममा मिति २०६४।०३।१४ मा प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश जारी भएको ।
२. कार्यालयको च.नं. ४२१२ मिति २०६४।०३।१४ को पत्रमा उल्लेख भएको Damage भएको, म्याद नाघेको, मुसाले खाएको, ओस्सिई खान योग्य नभएको चाउचाउलाई समेत विक्री योग्य मानी सो मा मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउनु न्यायसम्मत नहुने भनी करदाताको तर्फबाट ठूला करदाता कार्यालयमा मिति २०६४।०३।२८ मा जवाफ दर्ता गराएको।
३. करदाता हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा. लि.को आर्थिक वर्ष २०६०।०६१ को लागि जम्मा रु.२,७१,२८९।- मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने ठहर्छ भनी मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फको अन्तिम कर निर्धारण गर्न मिति २०६४।०४।२५ मा निर्णय पर्चा खडा भएको र सो वमोजिम मिति २०६४।०४।२८ मा अन्तिम कर निर्धारण आदेश जारी भएको।
४. ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०६४।०४।२५ को निर्णय पर्चा र मिति २०६४।०४।२८ को कर निर्धारण आदेश उपर करदाताको तर्फबाट आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक समक्ष प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिएकोमा ठूला करदाता कार्यालयको निर्णय मिलेकै देखिँदा सो उपर करदाताको जिकिर पुग्न नसक्ने ठहर्छ भनी महानिर्देशकबाट मिति २०६६।०२।११ मा भएको निर्णय।
५. ठूला करदाता कार्यालयबाट मिति २०६४।०४।२५ मा खडा भएको निर्णय पर्चा र सो लाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०६६।०२।११ मा भएको निर्णय न्याय र कानूनसम्मत नहुँदा सो निर्णय बदर गरी पाउँ भनी करदाताको

तर्फबाट राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा मिति २०६६।०४।३२ मा पुनरावेदनपत्र दर्ता भएको।

६. नोक्सान भै फिर्ता भएको चाउचाउको मूल्य नपाउने करकट्टी दावी गरेको भनी थप मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारण गर्ने गरी भएको शुरु कार्यालयको निर्णय फरक पर्नसक्ने अवस्था हुँदा छलफलको लागि उपस्थित हुन अ.वं. २०२ नं. बमोजिम सरकारी वकिल, आन्तरिक राजस्व विभागलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६७।०३।११ मा भएको आदेश।
७. पुनरावेदक हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि.लाई सञ्चालन गर्ने सञ्चालक समितिमा तीन जना रहेको सोही समितिको मिति २०६४।०३।१४ को बैठकको माइन्युट उतारबाट देखिन्छ। जसमा राजेन्द्र कुमार खेतान सञ्चालक अध्यक्ष, प्रेम प्रकाश खेतान र चन्द्र प्रकाश खेतान सञ्चालक रहेको देखिन्छ। यस्तो अवस्थामा न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्ने अख्तियारनामा दिन बसेको सञ्चालक समितिको मिति २०६५।११।०४ को माइन्युट उतारमा १ जना श्री प्रेम प्रकाश खेतान प्रबन्ध सञ्चालक मात्रको उपस्थिती जनाएको देखिन्छ। पुनरावेदक प्रा.लि.ले अन्य २ जना सञ्चालकले किन हस्ताक्षर नगर्नु भएको हो, सो समेत खुलाउन सक्नुभएको छैन। ३ जना सञ्चालक भै सञ्चालन भएको प्रा.लि.को आधिकारिकता १ जना मात्र सञ्चालकले दस्तखत गरी अख्तियारनामा दिन पाउने अधिकार भन्ने पनि पुनरावेदकले स्थापित गराउन सक्नुभएको छैन। यस्तो अवस्थामा १ जना सञ्चालकले मात्र अख्तियारनामा दिएकोलाई ३ जना सञ्चालकले अख्तियारनामा दिएको मान्न मिल्ने देखिएन। जब पुनरावेदन गर्ने अख्तियार नै कानून बमोजिमको नभएको देखिए पछि पुनरावेदकको पुनरावेदनपत्रको औचित्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुपर्ने देखिएन। अतः मिति २०६६।०४।३२ मा दर्ता हुन आएको पुनरावेदन खारेज हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६७।०६।१९ को फैसला।
८. कुनै कम्पनीको शेयरवाला परिवर्तन हुनु वा संचालक परिवर्तन हुनु कम्पनी ऐन अन्तर्गतका कानूनसंगत् विषय हुन। कम्पनी ऐन अन्तर्गत स्थापित कम्पनीमा लगानीकर्ता शेयरवाला संचालकहरूले आफ्नो सम्पत्ति आफूखुशी गर्न पाउने हुन्छ। कसैले कुनै अमूक मितिमा शेयर वेचेमा निज संचालक समितिको सदस्य नहुन पनि

सकछ। यो शेयरवालाहरुको सम्पत्ति सम्बन्धी अधिकारको विषय तथा कम्पनी ऐनका परिवर्तनशील व्यवस्था हुन। कुनै संचालक वा शेयरवाला हट्टैमा, हटाइदैमा, राजिनामा दिदैमा वा निधन हुदैमा पनि कम्पनी जिउदै रहने सिद्धान्तलाई न्यायाधिकरणको फैसलामा आत्मसात् गरेको पाईदैन। संचालक परिवर्तन हुनु वा संख्यामा कम-बेशी हुनु गैरकानूनी कार्य होईन, त्यस्ले कम्पनीको दैनिक कामकारवाहीमा फरक पर्दैन। कम्पनी कानूनी व्यक्ति भएकोले कम्पनीका तर्फबाट दैनिक रुपमा कार्यसम्पादन गर्ने संचालकले गरेका कामकारवाही उपर असम्बन्धित निकायले निर्णय गर्न पाउदैन। निज एकल संचालकले गरेका कामकारवाहीहरु कम्पनी ऐन अन्तर्गत मात्र बदर हुनसकछ। कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १०४ मा कम्पनीलाई बन्धनकारी हुने भन्दै कम्पनीको अधिकारप्राप्त कम्तीमा एकजना सञ्चालक वा कम्पनीको लागि काम गर्न अख्तियारीप्राप्त व्यक्तिद्वारा भए गरेको काम कारवाही र सही भएको कागजात कम्पनीको लागि मान्य तथा बन्धनकारी हुने भन्ने व्यवस्था छ। कुनै सञ्चालकको नियुक्तिका सम्बन्धमा यस ऐन अन्तर्गत कुनै व्यवस्थाको पालना नभएको कुरा पछि पत्ता लागेमा सो पत्ता लाग्नुभन्दा अघि त्यस्तो सञ्चालकले गरेको काम कारवाही सो कुराले बदर हुने छैन भन्ने व्यवस्था गरेबाट कम्पनी ऐनले नै कम्पनीको संरक्षण हेतु भए गरिएका कामकारवाहीको संरक्षण गरेको अवस्थामा संचालक समितिको सदस्य संख्याको विवाद उठाई कम्पनीको कर सम्बन्धी विवादमा प्रभाव पार्नु न्यायिक मनको प्रयोग गरी गरिएको कार्य होईन। राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०६७।६।१९ मा भएको निर्णय त्रुटीपूर्ण हुँदा पुनरावेदन गर्न अनुमति प्रदान गरी विपक्षी कार्यालयको मिति २०६४।४।२८ को त्रुटीपूर्ण एवं गैरकानूनी संशोधित कर निर्धारण तथा निर्णय पर्चा, विभागको मिति २०६६।२।११ को निर्णय तथा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँको मिति २०६७।६।१९ को फैसला बदर गरी निवेदक कम्पनीले पेश गरेको आय विवरण बमोजिम आय कायम गरी आर्थिक दायित्वबाट मुक्ति दिलाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदनपत्र।

९. हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि.को मिति २०६४।९।३० मा बसेको आठौँ साधारणसभाले कम्पनीको संचालक समितिमा एकजना मात्र संचालक श्री प्रेमप्रकाश खेतान रहने निर्णय गरेको र उक्त निर्णय कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता भएको

दर्ता कितावको छाँयाप्रतिबाट देखिन आएको हुँदा राजस्व न्यायाधिकरणमा मिति २०६६।४।३२ मा पुनरावेदन गर्दाको अवस्थामा कम्पनीमा एकल संचालक रहेको तथ्य प्रमाणहरू नबुझी करदाता कम्पनीमा तीन जना संचालक रहेकोमा एकजना संचालकको उपस्थितिमा मुद्दा गर्ने अधिकार दिएको भनी मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश नगरी पुनरावेदन खारेज गर्ने ठहराएको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०६७।६।१९ को फैसला प्रमाण मूल्यांकनको रोहमा फरक पर्न सक्ने देखिदा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८(ख) बमोजिम पुनरावेदन गर्ने अनुमती प्रदान गरिएको छ। नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०६८।१०।६ को आदेश ।

ठहर खण्ड

१०. नियमानुसार साप्ताहिक तथा दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रत्यर्थी हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री चण्डेश्वर श्रेष्ठ र विद्वान अधिवक्ताहरू श्री ललित बस्नेत र श्री महेशकुमार थापाले हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.लाई संचालन गर्न साविकमा ३ जनाको संचालक समिति रहेकोमा पछि एकजना सञ्चालकबाट कार्य सञ्चालन हुने गरी निर्णय भएको छ। कानून बमोजिमका सञ्चालकले दिएको अख्तियारी अनुसार काम कारवाही भएको हुँदा पुनरावेदन खारेज गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला मिलेको छैन, बदर हुनु पर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो। ठूला करदाताको कार्यालयको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उप न्यायाधिवक्ता श्री हरि शंकर ज्ञवालीले हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नूडल्स प्रा.लि.लाई संचालन गर्न ३ जना संचालक समिति रहेकोमा एकजना सञ्चालकबाट भए गरेको काम कारवाही कानून बमोजिम नभएको भनी पुनरावेदन खारेज गर्ने गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट भएको फैसला मिलेको हुँदा सदर हुनुपर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।
११. अब यसमा पुनरावेदन खारेज गर्ने गरी भएको राजस्व न्यायाधिकरणको फैसला कानून अनुकूल छ, छैन? करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो, होइन? भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।

१२. निर्णय तर्फ विचार गर्दा हिमालयन स्न्याक्स एण्ड नुडल्स प्रा.लि.को सञ्चालक समिति साविकमा ३ सदस्यीय रहेको कुरामा विवाद देखिदैन। तर करदाता प्रा.लि.को मिति २०६४/९/३० मा बसेको आठौं साधारणसभाले साविकका सञ्चालकहरु मध्ये प्रेमप्रकाश खेतानलाई ४ वर्षका लागि एकल सञ्चालक कायम गर्ने गरी निर्णय गरेको पाइयो। यस प्रकार कायम हुन आएका एकल सञ्चालकको अभिलेख कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा पनि राखिएको देखिन्छ। कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १०४, दफा १०६ समेतमा रहेका कानूनी प्रावधानका सन्दर्भमा हेर्दा कानूनी प्रक्रिया पुरा गरी साधारणसभाबाट भएको निर्णय अनुसार कायम भएका एकल सञ्चालकबाट भए गरिएका काम कारवाहीलाई वेरीतको मान्न मिल्ने देखिदैन। यसरी कानून बमोजिम अख्तियारप्राप्त एकल सञ्चालक श्री प्रेमप्रकाश खेतानले मिति २०६५/११/४ मा दिएको अख्तियारी अनुसार जीवराज जैनले पुनरावेदन गरेको देखिएको छ। यस अवस्थामा दायर गरिएको पुनरावेदन केवल सञ्चालकको अख्तियारी सम्बन्धी प्रश्न खडा गरी पुनरावेदन नै खारेज गर्ने गरी फैसला हुनु कानून अनुकूल देखिदैन। तसर्थ मुद्दाको तथ्यमा प्रवेश नै नगरी पुनरावेदनपत्र खारेज हुने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौको मिति २०६७/६/१९ को फैसला कानून अनुकूल नदेखिएकाले उल्टी हुन्छ। अब यसमा जे जो बुझ्नु पर्छ बुझी, विवादको तथ्यमा प्रवेश गरी कानून बमोजिम पुनः फैसला गर्नु भनी मिसिल समेत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पठाई दिने ठहर्छ। सो ठहर्नाले पुनरावेदक करदाताका वारेशलाई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा हाजिर हुन जानु भनी तारेख तोकी सुरु र प्रमाण मिसिल समेत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पठाई दिनु। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु:

न्यायाधीश

ईजलास अधिकृत: अम्बिकाप्रसाद दाहाल

इति संवत् २०७६ साल पौष २८ गते रोज २ शुभम् ।